

Studenter i arbetsmiljöstrategin

Saco studentråd är Sveriges största fackliga studentorganisation. Genom våra medlemsförbund representerar vi 120 000 studenter från samtliga svenska lärosäten.

Inledning

Trots att det är tydligt att studenter ska inkluderas i och omfattas av det systematiska arbetsmiljöarbetet på lärosätena glöms de ofta bort, helt eller delvis. Enligt dagens regelverk kan studenter i mycket stor utsträckning likställas med arbetstagare vad gäller regler kring arbetsmiljö. Men i praktiken behandlas studenter mer som besökare på lärosäten än som personer som har sin sysselsättning där. Det är viktigt att universitet och högskolor bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete där studenternas arbetsmiljö kontinuerligt undersöks och risker åtgärdas och följs upp.

Sverige har ett stort underskott på flera viktiga kompetenser. Det kan vi bara lösa genom att det är lätt att påbörja studier och att alla som påbörjar dem har en så god arbetsmiljö att de också orkar avsluta dem. Genom en god arbetsmiljö och en god hälsa under studietiden underlättas en bra start i arbetslivet. Därför anser Saco studentråd att regeringen i den kommande arbetsmiljöstrategin bör ägna studenters arbetsmiljö på lärosätena mer uppmärksamhet än tidigare regeringars strategier.

Lärarnas arbetsmiljö är grunden för studenternas arbetsmiljö

Universitetens och högskolornas lärare fungerar närmast som arbetsledare för studenterna. Det är ett ansvar de inte alltid inser att de har och som de ibland inte har förutsättningar att ta. Lärare behöver tid och kunskap för att kunna ta ansvar för studenternas arbetsmiljö. Hur lärosäten arbetar med att ge lärarna goda förutsättningar och stärka lärarnas roll i arbetsmiljöarbetet för studenter bör kartläggas och följas upp regelbundet.

Risker i studenternas arbetsmiljö

Högskolestudier är vanligtvis präglade av ett stort mått av självstudier eftersom många utbildningar har väldigt lite lärarledd tid. Självstudier medför att gränsdragningen mellan arbete och privat sfär blir väldigt otydlig. Studieplatsen är ofta i hemmet och arbetstiden kan vara dygnets alla timmar. Studenten har såklart ett stort personligt ansvar för sin arbetssituation men det är också viktigt att kunna få stöd i att skapa ett hållbart studieliv. Som ett resultat av kostnadsbesparingar genomförs ibland vissa moment digitalt trots att utbildningen är så kallat

campusförlagd. Även det bör ses som ett potentiellt problem i arbetsmiljön gällande studieplats och isolering.

Därför är det centralt att lärosäten tillhandahåller tillräckligt många studieplatser på lärosätena så att studenter som inte har en bra arbetsmiljö hemma eller inte mår bra av den isolering det innebär att sitta hemma, kan studera på plats i lärosätenas lokaler.

Det finns också en grupp studenter som har schemalagd tid på mer än motsvarande heltidsarbete, exempelvis vid verksamhetsförlagd utbildning, och som trots det förväntas bedriva självstudier på sin fritid. Vi vill betona att studenter behöver återhämtning bland annat genom tillräcklig dygns- och veckovila.

Studerandeskyddsombudens förutsättningar

Sedan 2009 har det varit möjligt att utse studerandeskyddsombud. De ska i de flesta avseenden fungera som vanliga skyddsombud och i likhet med övriga skyddsombud råder det på vissa ställen brist på dem. Det är angeläget att aktivt arbeta med att utse studerandeskyddsombud. Det är möjligt för lärosäten att ge ekonomisk ersättning till de studenter som väljer att engagera sig som studerandeskyddsombud men det finns inget krav på att så ska ske. Om det är ett långvarigt problem vid ett lärosäte eller del av ett lärosäte att man har svårt att tillsätta en post som studerandeskyddsombud borde det finnas en nationell rekommendation att uppdraget ska medföra ekonomisk ersättning för att stärka rekryteringen.

Många gånger arbetar studentkårerna med att utse studerandeskyddsombuden och att bevaka studenternas arbetsmiljö. Det är därför viktigt att kårernas finansiering är tillräcklig och stabil.

Studenthälsan

Olika typer av stöd till studenter inom högskolan är viktiga för att öka studenternas möjligheter att genomföra och slutföra sina studier. Enligt högskoleförordningen ska lärosätena ansvara för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt av förebyggande karaktär. Det organiseras främst genom de så kallade studenthälsorna. De olika studenthälsorna har väldigt olika förutsättningar och tillgängligheten varierar. Studenthälsorna har också svårt att nå distansstudenter och mer aktivt uppsökande åtgärder kan vara nödvändiga. (Se Sacos rapport om studenthälsan, <https://www.saco.se/opinion-fakta/sacos-rapporter/2020/hur-mar-studenthalsan/>)

Anpassning tillbaka till studier

Efter att studenter varit sjukskrivna kan de, precis som arbetstagare, behöva rehabiliteras tillbaka till studievardagen. Lärosätet fungerar som motsvarigheten till studentens arbetsgivare och det är de som ska göra anpassningar som underlättar för studenten att komma tillbaka till studier. Idag är det många lärosäten som inte gör det i tillräckligt stor utsträckning. Lärosätets ansvar att anpassa tillbaka till studier borde uttalas tydligt i en arbetsmiljöstrategi. I betänkandet "Ökad trygghet för studerande som blir sjuka" – SOU 2018:9 – beskrivs frågan och problemen kring studieinriktad rehabilitering för återgång i studier. Flera av utredningens förslag behöver aktualiseras såsom exempelvis att *Arbetsmiljöverket får i uppdrag av regeringen att i samråd med utbildningsanordnare ta fram riktlinjer eller på annat lämpligt sätt förtydliga hur utbildningsanordnarnas arbete bör bedrivas när det gäller åtgärder för att underlätta en återgång i studier.*

Studenter blir äldre

Vi är vana vid att många unga studerar men på grund av ökade behov av vidareutbildning och omställning kommer det förmodligen bli allt vanligare att studera mitt i yrkeslivet, vilket kommer ställa delvis nya krav på lärosätenas arbetsmiljöarbete. Äldre studenter med erfarenhet från arbetslivet och företagshälsovård kan antas ha högre ställda förväntningar på ett systematiskt arbetsmiljöarbete och även studenthälsan än studenter som kommer direkt från gymnasiet.

Introduktion

Att börja ett nytt jobb kan vara utmanande. Att börja sitt första jobb efter examen kan vara än mer utmanande. Även om man är välutbildad kommer man behöva lära sig vissa delar av jobbet på jobbet. En förutsättning för ett hållbart arbetsliv är att man får en bra introduktion till arbetet. Utöver att du har rätt till en introduktion enligt arbetsmiljölagen visar forskning på många fördelar med en ordentlig introduktion.

<https://ki.se/cns/forskning/avdelningen-for-psykologi/onboarding-20-strategier-for-att-forebygga-negativa-konsekvenser-av-stress-hos-unga-vuxna>

Ett gott exempel

Avslutningsvis vill vi lyfta ett gott exempel. Militärhögskolan Karlberg har en modell för att följa upp studiemisslyckanden. De fångar upp studenter som misslyckas med tentor och håller ett så kallat kollegium med dem. Efter två underkända tentor i en kurs anordnas ett möte med studenten i fråga, kursansvarig och plutonchef. Mötet syftar till att reda ut vad som gått snett

och vad som kan göras för att studenten ska komma tillbaka i fas med sin utbildningsplan. Konceptet är förmodligen en bidragande faktor till att officersutbildningen har en genomströmning på närmare 100 procent.